

BIBLIOTEKA

034-31

285

Preç Zogaj
PA HISTORI

ROMAN

28

84431

285

PREÇ ZOGAJ

PA HISTORI

- Roman -

SHTËPIA BOTUESE «FAN NOLI»

Tiranë, 1993

tuar femrat nga pika të fshehta, nuk kishte parë gjë, ose kishte parë dhe nuk i bënte zemra të tregonte. Por kjo nuk e kishte penguar Adrianin t'i ndiqte me sytë e mendjes dy napoletanët, që në fakt ishin fitologë, duke i shkuar kësisoj gjer në fund asaj që mbase nuk kishte ndodhur, me siguri nuk kishte ndodhur, por që mund të ndodhte dhe, tekembramja duhej të ndodhte, s'ishte ndonjë çudi që të ndodhte. Kështu ishte ai. Fantazia i merrte hov sidomos në pikën, sipas tij të devijuar të ngjarjeve dhe prej aty u ndërtonte atyre një vazhdim tjetër, vazhdimin e natyrshëm dhe finalen e vërtetë, atë që josh, atë që ka shije, por që tremb, sepse nuk u përket individëve, por duhet t'u përkasë të gjithëve dhe brenda këtij morali lartësohet muri që ndërpret vijën e ndodhive.

Adriani largoi çarçafin me këmbë, drita i vrau sytë. Instinktivisht çoi dorën t'i fërkonte. Në mollëzat e gishtave ndieu lagështinë e djersës. Ai i vështroi me çudi sikur shihte gjak. Bënte vapë në dhomë dhe, për më tej, drita e shumtë që hynte nga dritaret, i kallëzonte një për një të gjitha njollat e vrimat në murë. Ai u kthye përmbys, dhe përsëri iu përhi Liljana, lakuriq, duke dalë nga uji, duke ikur me vrap midis kallamishtes... Atëhere kishte qenë muaji gusht. Nuk donte të mendonte për këtë! Veçanërisht për këtë nuk donte të mendonte, më saktë të fantazonte, sepse Liljana s'kishte bërë gjë me napoletanin, por kishin ardhur kohë të çuditshme edhe në Barbullajë, kur shumë gjëra bëjnë jetë të dyfishtë: një reale të ndrydhur dhe një tjetër imagjinare, të shpenguar. Këto dy jetë brenda një jete, ëmbëlsojnë dhe hidhërojnë njëra-tjetrën, largohen dhe tërhiqen, dhe rezultatja e këtij bashkëveprimi rëndom është një gjendje gati pezullore, të cilën e përforcon edhe moti i pandërrueshëm i tetorit që hyri dhe po del pa një rigë shi, pa një fill erë.

Gjethet në pemë, palosur njëra mbi tjetrën si luspa, rreziten të përgjumura nën diellin e qartë të jugut.

Ngjyra e tyre ndryshon ngadalë për kah e verdha apo e kuqja e fortë. Po të mos jetë ky ndryshim i ngjyrës që kapet me sy, fare mirë mund të mendohet se në tokën e Barbullajës mbillen pemë butaforike.

Prej disa ditësh sipas kalendarit meteorologjik duhej të kishte shpërthyer era. Por duket se Eoli i tërbuar i Grykës në veriperëndim ka vdekur. Veçanërisht pasditet nderen në një limonti ndjellakeqe. Pleqtë e pastër me gjyslykë miopësh të kapur pas kokës me spango, llastikë, fitila e lloj-lloj lidhësesh dalin në pragjet e shtëpive dhe shkëmbejnë më të rrallë ndonjë fjalë pa e kthyer kokën nga njëri-tjetri. Mësuesi i historisë, Dodë Balsha, i vetëquajtur pinjoll i Balshajve të lavdishëm të Arbërisë së vjetër, një tip që ka se çfarë të thotë për të gjitha temat, shkon e vjen i shqetësuar andej-këndej duke porositur fshatarët të forcojnë tjegullat e çative. rezet e dritareve dhe kashtën e kasolleve sepse, sipas tij, vjeshta e tretë do të çelet me një uragan të paparë. Doda ka veshur para gjithë të tjerëve pardesynë e gjatë ngjyrë blu. Teksa dredhon nëpër rrugicat e panumërta të fshatit, gjithë i alarmuar si një profet mes të paditurve, kindat e pardesysë i përplasen furishëm pas këmbëve. Të duket se era i është fshehur diku nën rroba dhe do të shpërthejë nga çasti në çast.

Njerëzit shkrihen së qeshuri e gjethet e hurmave vazhdojnë të skuqen si prushi, gjethet e plepave zverdhen si flaka e drurit të pishës, bari ende i blertë tkurret, shkurtohet. Duket se çdo gjë në natyrë ndodh jashtë kohës, por vendësit e dinë: bukuria e rrallë e pemëve do të kalojë bashkë me vjeshtën, se çdo gjë që lind do të vdesë, çdo gjë që fillon do të mbarojë, se i përjetshëm është këmbimi i stinëve, i gjetheve, por jo stinët dhe gjethet.

Atëhere ishte gusht... Ato ditë Liljana kishte pasur një periudhë të vrullshme mësimi të italishtes, por ai s'kishte dashur ta pyeste dhe në fakt nuk e kishte

pyetur përse po mësonte italisht, gjersa një mbrëmje ajo i tregoi vetë diçka për napoletanët e sjellshëm, njëri prej të cilëve i kishte premtuar një metodë për mësimin e gjuhës. Ashtu? Po Desaretit çfarë i premtoi? Ai që penduar menjëherë për këtë pyetje, dhe kishte pritur me qetësi qortimet e saj, por çuditërisht në sytë e Liljanës kishte filluar të ndizej një dritë e rrezikshme përkëdhelëse, joshëse, ftuese, më në fund klithëse që forcohej njëkohshëm me ngritjen e gjoksit. Përse s'më puth kurrë? — kishte thënë ajo me një fije zë dhe fytyra i qe prishur sikur do të qante. Përse s'më puth kurrë? — kishte përsëritur pastaj me zë më të fortë, teksa përdridhte midis gishtave një fije bari, duke vështruar me habi grumbullin e kodrinave sipër fshatit që thithinin si sfungjer ngjyrën e muzgut. A nuk mundësh, a? Ku ë di ti se nuk mundem? Oh, sa seriozisht i merr gjërat, ia pat kthyer ajo si me të qeshur dhe fjalët i patën dalë prej shpirtit dhe ai, i tronditur ngaqë Liljana kishte goditur në shenjë, e kishte ndier me të gjitha shqisat se vërejtja e saj nuk kishte lidhje me atë mbrëmje dhe as me hijen e napoletanit, por me krejt qëndrimin e tij ndaj dashurisë e ndaj saj, sikur nuk dinte ku ta çonte, sikur nuk dinte ç'të bënte me të, sikur nuk shihte diçka tjetër përtej puthjeve dhe prandaj ngurronte t'i jepte dhe t'i kërkonte ato, sepse në kokë i rrihte si çekan pyetja: E pastaj? E pastaj? E pastaj?

«Kur erdhën ata, ne ishim veshur, pra, nuk ishim ashtu siç ta ka përshkruar ai agjenti yt», pat vazhduar ajo duke bërë një grimasë tallëse sikur thoshte «ne ishim shëmtuar atë çast».

«Unë nuk kam agjent. Desareti e tha për të më defryer», ai ishte përpjekur të nënqeshte, por fytyra e prishur e kishte tradhtuar dhe ajo sakaq ia kishte plasur vajit. Kishte qenë e qetë, e qetë fare deri në çastin e pakapshëm kur e ndryshuan të qarat; më e qetë se cipa e ujërave të liqenit në një mëngjes vere, kur ja, papritur e pakujtuar, cipa prej qelqi kishte krisur dhe

nëpër të çarat e plasaritjet kishin buisur çurga e fluska lotësh. Adrianit i qe mekur fryma nga habia dhe dëshpërimi; kurrë nuk e kishte parë Liljanën duke qarë me dënasa dhe atëherë i kishte hedhur njëren dorë në qafë, duke ia shpleksur fije-fije flokët e dendur me dorën tjetër. E kishte afruar nga vetja, ia kishte zbuluar fytyrën e përlotur dhe i kishte thënë «më shiko». Ajo kishte ngritur vetëm një çast qepallat me qerpikët e lagur, sa për të kallëzuar vezullimin refuzues të syve dhe kur ai kishte filluar t'i puthte flokët, duke i rrëshqitur buzët ngadalë drejt fytyrës së vajzës, ajo qe shkëputur nga krahët e tij, qe ulur mbi një gur të rënë nga muri rrethues i varrezave dhe pat qarë përsëri. Ai e pat pritur në këmbë gjersa qe errur krejt. Liljana kishte pushuar së qari dhe Adrianit i kishte mbetur në mendje trupi i saj i kruspullosur nën dengun e flokëve. Dukej sikur flinte.

«Ngrehu të ikim», i tha. «Të ikim! Ku?» pyeti ajo. «Në shtëpi, ku tjetër», ia ktheu ai, ndërsa përtueshëm, si për inerci të një zakoni pat përshpëritur pa zë: Te njëri-tjetri! Gjithmonë te njëri-tjetri. Këto fjalë të menduara kalimthi, bashkë me muzgun dhe heshtjen pa fund të fushave, shtëpive, varrezave dhe plepave, sikur e kishin kapur në grackë. Te njëri-tjetri! Gjithmonë te njëri-tjetri! Ç'do të thotë kjo? O zot, sa të vetmuar që jemi! Dhe rishtas i ishte dukur mëkat e puthura pa vazhdim dhe i kishte ardhur turp që kishte dashur ta puthte atë pak më parë... Po përse nuk desh i ajo? Ajo që disa herë ka dashur, madje më ka qortuar mua...? Përshtypja se Liljana kishte bërë diçka me atë napoletanin e sjellshëm, se në mos kishte bërë, kishte pësuar diçka prej tij, i pat rekëtitirë përbrenda si një fluturzë, e mbështjellë me membrana që kërkon të ngjallet. Në hutim e sipër, për të mos thënë në dashje e sipër — jo, jo në dashje e sipër, kurrën e kurrës në dashje e sipër, —, në hutim e sipër pra, ajo e kishte pranuar pësimin dhe pastaj më vonë, kur

gjithçka kishte marrë fund, ajo ishte kthjelluar për atë që kishte ndodhur dhe nuk ishte më e qetë. Se ishte e pamundur që ai, si çdo burrë tjetër, megjithë mirësjelljen e tmerrshme, të mos e kishte ëndërruar Liljanën, çka më tepër kur e kishte parë të zhveshur, Evë të përkryer, pa rrobat e rëndomta që ia pakësonin bukurinë.

Dikë, nga muri i varrezave që rrokullisur një gur. Këshedi qysh kur prët të rrokulliset, pat menduar ai, e këshedi sa do të presë për t'u rrokullisur prapë se është në mur i gjori. Ndërkohë Liljana që ngritur në këmbë dhe e priste të niseshin.

— Unë dua të të tregoj, — i pat thënë ajo gjatë rrugës, — por s'di përse nganjëherë ndiej një pengim. Dhe pengesa je ti, Adri. Më duket sikur nuk më dëgjon, sikur nuk të pëlqen të dish gjë për mua... dhe... kupton?

— Oh! Ke gjë për të thënë ti?

— Si nuk kam! Si kujton se nuk kam gjë për të thënë?

— Ëndrra me sy hapur e me sy mbyllur shohim plot në Barbullojë.

— Ti i pari.

— Unë jam 26 vjeç tani. Nuk më pëlqen t'i them ëndrrat.

— Sa serioz je!

— Ma ke thënë një herë.

— Serioz dhe i zymtë.

— Dhe i pasjellshëm!

— I pasjellshëm! Nuk më dukesh i pasjellshëm!

— Mirësjellja s'ka fund... Apo jo?

— Ç'do të thuash më këtë?

Duke ndier ndërkaq përgjalljen e asaj fluturzës së dyshimit, ai e kishte pyetur pa e kthyer kokën:

— Përse qave qeparë? Përse s'më le të të puth? Përse qave? Trego, folë, kallëzo! Ti ke gjëra për të thënë. Vetë the se ke gjëra për të thënë. Ja, unë jam gati të të dëgjoj, kam qejf të të dëgjoj, kam shumë dëshirë të di... dëmtë të çfarë të bëri ai... Aldoja?

Mezi e pat shqiptuar këtë emër, si ta kishte bërë petë në darën e dhëmbëve dhe pastaj pat shpejtuar hapat dhe ajo gjithashtu pat shpejtuar hapat dhe patën ecur ashtu me nxitim, pa folur, duke përplasur pa kujdes këpucët në pluhurin e rrugës.

— Hë, pra, përgjigju!

— Ndalo pak! S'kam si flas!

— Dëgjoj unë...

— Ai s'më bëri asgjë. Asgjë s'më bëri!

— Ah, si flet! Të erdhi keq.

Ajo e pat zënë përkrahu, i qe varur në sup dhe i pat folur në vesh:

— Po, Adi. Të them të vërtetën, kisha dëshirë të më përkëdhelte njëherë!

Ai qe sprapsur me habi, ndërsa ajo kishte mbetur disa sekonda në majë të këmbë, me krahët e hapur pafajësisht sikur do të fluturonte.

— A t'i pa sytë? — e pat pyetur ai me inat.

— Po, m'i pa.

— Përse nuk të përkëdheli, pra?

— Ku di unë. Ndofta nuk donte të më përkëdhelte.

— Si nuk paska dashur? — pat bërtitur ai. — Dhe pastaj: — Ishte Donika aty, prandaj nuk të përkëdheli.

— Nuk besoj se e la për këtë. Donika ishte larg. Po shtrydhte bluzën në kallamishte.

— Atëherë i ka ardhur zor prej shokut të vet...

— Nuk besoj! Shoku i tij nuk erdhi te gjoli.

Adriani qe hutuar shumë nga kjo përgjigje. Nuk mbante mend çfarë ishte thënë më tej. Në mbrëmje dhe ditë të tjera më vonë kishte menduar se mos Liljana po i punonte ndonjë lojë me qëllim që ta detyronte të fejojeshin. Mirëpo s'gjente fakte për ta bazuar këtë hamendje. Liljana, sikurse ai, nuk kishte shfaqur ndonjëherë pakënaqësi apo padurim për kohën që kalonte. Ajo ishte pajtuar me gjendjen pezull të dashurisë, nuk

ngutej t'ua bënte të njohur të tjerëve lidhjen me Adrianin, madje sikur kishte qejf ta shtynte dita me ditë këtë sekret, aq sa Adriani nganjëherë kishte përshtypjen se ajo, krejt natyrshëm, mund t'i thoshte një mbrëmje: A nuk e lëmë fare?

Shtatori kaloi në paqe, po kështu edhe gjysma e parë e tetonit. Ato shiheshin shpesh mbrëmjeve prapa murit të varrezave të vjetra në fushë ku rrallë shkelte këmbë njeriu. Liljana vinte drejt e nga puna në orizore, mundohej të dukej e çlodhur, e freskët, por shenjat e lodhjes dhe mundimit i dalloheshin qartë. Ulej përdhe, mbështeste kurrizin pas murit rrethues të varrezave, fuste duart në gjinj ose i lëshonte në prehër si të mos ishin të sajat. Pastaj vështronte herë Adrianin, herë horizontin që nxihej dalëngadalë. Ajo kishte një fytyrë të mbushur që dukej e vogël në krahasim me shtatin e bëshëm dhe gjoksin e madh prej fshatareje. Por ndofta fytyra i dukej e vogël edhe për shkak të flokëve të dendur dhe syve shumë të mëdhenj që, kur të shikonin papritur, të krijonin përshtypjen se pas pak, diku aty rrotull ose larg në horizont, do të ndodhte diçka e çuditshme.

Adriani do ta kishte quajtur ogurbardhë paqen që përshkonte ato mbrëmje. ato takime gati-gati të heshura, sikur të mos i rrinin në mendje dy gjëra: ikja përkohësisht e napoletanit në atdheun e vet dhe refuzimi i Liljanës për t'u puthur, kur ai e dëshironte më të rrallë këtë gjë.

Ajo kishte një mënyrë të veçantë për të prapsur e fashitur dëshirat e tij. Nuk thoshte jo, nuk mbrohëj me duar. Fytyra i merrte shprehjen e një mundimi të vështirë, sikur dashuria ishte diçka e ulët, e huaj. Atëherë atij i therte në shpirt ajo dëshira e saj momentale e paqortueshme për t'u përkëdhelur prej napoletanit dhe binte në mërzi.

*
*
*

Adriani i rikujtoi të gjitha këto teksta këqyrte vjesh-tën nga dritarja. Nuk donte, por ishte e pamundur të mos dyshonte se mosdalja e Liljanës në kala lidhej një-farësoj me napoletanin që ishte kthyer ato ditë nga Italia. Ndofta Aldoja do të merrte pjesë në festë dhe Liljana ishte vënë në dijeni përmes Desaret Lecit. Prandaj kishte vendosur të mungonte dhe kjo ishte një nga ato tërheqjet e bukura të mallit. Rikthimi i Aldos e ka tronditur shpirtin e saj, mendoi Adriani dhe ajo ndo-dhet prapë mes dy zjarresh.

Të nesërmen u ngjit qysh në mëngjes në kala dhe kur nuk e pa kërkund napoletanin e sjellshëm, u kthye mbrapsht dhe me zemër të thyer u nis mespërmes fushave drejt rezervatit të gjuetisë. Ktheu!, — i tho-shte në zë. Më mirë të mos shohësh gjë! E çfarë do të shoh?, — përgjigjej vetë. Në mendjen e tij hepohej; e përmbysesj e ngrihej prapë e hepohej prapë, pambari-misht, mu si rrezimi i përsëritur i një peme në ekran, një skenë e mynxyrshme sikur Liljana po puthej me Aldon dhe ai ia zbrëthente kopsat e trikos, pastaj edhe ato të bluzës, pastaj fustani i saj mblidhej lart dalë-ngadalë si perde, por kurrë deri në fund, sepse sapo duart e tij bëheshin gati për veprim tjetër, skena ndër-pritej e kthehej sa çel e mbyll sytë në pikën e nisjes për të rifilluar nishtas. Kthehu! Më mirë të mos sho-hësh gjë! Por këmbët e çonin përpara, madje me ngut, si të mos ishin të tijat.

Ai u ngjit në tarracën e hidrovorit. Era e lehtë i le-dhatoi fytyrën e skuqur. Shetiti sytë rrethoqark nëpër parcelat dhe kallamishtet e rezervatit deri larg në fshatin Stom nga e djathta, që në zhargonin e të rinj-ve të Barbullojës quhej «Shteti tjetër». Mbretëronte kudo një heshtje varri. S'levizte asgjë, s'pipëtinte asgjë. Lart në kala ngjyrat e rrobave të pjesëmarrësve ishin salduar si njolla në bedenat e hirtë. Dukej sikur festa kishte